

بررسی تأثیر کاربری اراضی و شیب دامنه بر حجم رواناب تولیدی با استفاده از باران ساز مصنوعی در حوزه آبخیز کاکا شرف (لرستان)

کیانوش بهرهی^۱، غلامعباس صیاد*^۲، احمد لندی^۳ و حمیدرضا پیروان^۴

^۱ دانشجوی دکتری گروه خاکشناسی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران، ^۲ دانشیار گروه خاکشناسی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران و ^۳ استاد گروه خاکشناسی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران و ^۴ دانشیار، پژوهشکده حفاظت خاک و آبخیزداری، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۱/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۷/۱۰

چکیده

مطالعه عوامل مؤثر بر حجم رواناب و ارزیابی روش‌های کنترل آن‌ها یکی از راه‌کارهای ضروری برای مدیریت صحیح حوزه‌های آبخیز است. مطالعه حاضر با هدف بررسی اثرات طبقات شیب و نوع کاربری اراضی بر رواناب تولید شده با استفاده از شبیه‌ساز باران در شش زیرحوضه از حوزه آبخیز کاکا شرف از سرشاخه‌های حوزه آبخیز کرخه در استان لرستان انجام گرفت. به این منظور بر اساس نقشه کاربری اراضی منطقه، شش واحد کاری (زیرحوضه) با سه نوع کاربری مرتع، جنگل و زراعت و در سه طبقه شیب ۱۰، ۲۰ و ۳۰ درصد انتخاب شد. مقدار رواناب در مجموع طی ۹۳ مورد آزمایش به وسیله شبیه‌ساز باران، اندازه‌گیری شد. دستگاه شبیه‌ساز باران مورد استفاده از نوع باران‌ساز غیر فشاری از جنس پلکسی گلاس به ابعاد ۱۱۹×۸۳/۵ سانتی‌متر و به ارتفاع ۱/۶۰ متر بود. به منظور تجزیه و تحلیل آماری از نرم‌افزار SAS استفاده شد. با توجه به نتایج به‌دست آمده، میانگین، کمینه و بیشینه رواناب در حوضه به ترتیب برابر ۱۴۹۹، صفر و ۹۱۰۰ میلی‌لیتر بود. نتایج تجزیه واریانس نشان داد که بین زیرحوضه‌های مختلف از نظر حجم رواناب تولید شده، تفاوت معنی‌دار در سطح یک درصد وجود دارد. همچنین، اثر متقابل زیرحوضه و نوع کاربری اراضی از نظر حجم رواناب اختلاف در سطح یک درصد و معنی‌دار بود. بین حجم رواناب و شیب تفاوت معنی‌داری در سطح یک درصد وجود داشت که با افزایش شیب از ۱۰ به ۳۰ درصد حجم رواناب تولید شده افزایش یافت. بین سه کاربری مرتع، جنگل و زراعت از نظر مقدار رواناب تولید شده، تفاوت معنی‌دار در سطح یک درصد مشاهده شد و بیشترین حجم رواناب مربوط به کاربری جنگل بود.

واژه‌های کلیدی: تجزیه واریانس، تلفات خاک، جنگل، زراعت، سرشاخه کرخه، مرتع

مقدمه

است تا جنگل‌ها و مراتع تخریب شده یا به زمین زراعی تبدیل شوند، در نتیجه آب کمتری در بالادست رودخانه‌ها به زمین نفوذ کرده، سریع‌تر به طرف دشت جریان پیدا می‌کند و رواناب با شدت بالا تولید می‌شود (Tavakoli Benitezi, ۲۰۱۱). رواناب فرایند مهمی

آب یکی از مهمترین منابع ملی یک کشور است و منافع اقتصادی و اجتماعی حاصل از مصرف درست آن اهمیت بسیار زیادی دارد، افزایش جمعیت همراه با ضعف برنامه‌ریزی برای بهره‌وری از زمین سبب شده

می‌یابد که باعث افزایش فرسایش در جریان آب می‌شود (Zarinabadi و Vaezi, ۲۰۱۶).

به دلیل شرایط سخت مطالعات صحرایی حوزه‌های آبخیز و نوسانات زیاد اقلیمی، امکان بررسی فرایندهای رواناب در شرایط طبیعی امکان‌پذیر نیست. لذا شبیه‌ساز باران به‌عنوان ابزاری قدرتمند در این زمینه مورد استفاده پژوهشگران متعدد قرار گرفته است. از اوایل قرن بیستم شبیه‌سازی بارش و ساخت شبیه‌ساز باران‌های اولیه شروع و در مورد کاربرد آن‌ها در علوم طبیعی به‌ویژه در مطالعه فرایند فرسایش و رواناب پژوهش‌های زیادی انجام شده است. مهمترین مزایای استفاده از شبیه‌سازی باران، سرعت در عمل، کارایی، قابلیت کنترل و انعطاف‌پذیری بیشتر آن نسبت به باران‌های طبیعی است (Meyer, ۱۹۹۴). در شرایط صحرایی، شبیه‌سازی باران برای کمی‌سازی فرایندهای رواناب و فرسایش کاربرد دارد (Stroosnijder, ۲۰۰۵).

Ma و Cheng (۲۰۰۸) به بررسی ارتباط بین زاویه شیب و سله سطح خاک بر میزان رواناب با استفاده از شبیه‌ساز باران در مناطق تپه‌ماهوری فلات لسی چین پرداختند. نتایج ایشان نشان داد که با افزایش شیب از ۲۰ به ۳۰ درصد، حجم رواناب تولیدی افزایش یافت، ولی با شکسته شدن سله سطح خاک، تولید رواناب کاهش یافت. Foltz و همکاران (۲۰۰۹) به‌منظور تعیین میزان رواناب و نفوذ در دو جاده جنگلی دارای عبور و مرور زیاد و کم در شمال آمریکا، از شبیه‌ساز باران مصنوعی استفاده کردند. کلیه نتایج حاکی از آن بود که میزان رواناب در جاده‌های جنگلی دارای عبور به دلیل تردد زیاد و کاهش پوشش گیاهی و تغییر در خصوصیات فیزیکی خاک بیشتر است. Zare و همکاران (۲۰۱۲) در حوزه آبخیز چهل چای استان گلستان، با استفاده از شبیه‌ساز باران اثر شیب و خصوصیات خاک را بر حجم رواناب مورد بررسی قرار دادند. به این منظور سه واحد اراضی در مناطق زراعی در سه شیب ۱۰، ۲۰ و بیش از ۳۰ درصد انتخاب کردند. نتایج نشان داد که بین حجم رواناب و شیب، همبستگی کمی وجود دارد و در سطح پنج درصد معنی‌دار نیست، نتایج همبستگی پیرسون نشان داد، درصد شن ریز در سطح یک درصد و درصد

است که از طریق هدر رفت و از بین بردن قشر سطحی خاک موجب کاهش حاصلخیزی و اتلاف عناصر غذایی خاک و در نهایت غیر قابل کشت شدن اراضی کشاورزی می‌شود (Perez-Latorre و همکاران، ۲۰۱۰). طبق برآوردها، سالانه بالغ بر دو میلیارد تن رسوبات حاصل از فرسایش آبی در کشور وجود دارد که با در نظر گرفتن یک میلیون کیلومتر مربع از وسعت کشور که تحت تأثیر فرسایش آبی هست، فرسایش ویژه در کشور به‌طور متوسط بالغ بر ۱۵ تا ۲۰ تن در هکتار در سال و معادل نابودی حدود ۱۰۴۰۰ تا ۵۰۰ هزار هکتار اراضی حاصلخیز در سال می‌شود (Parsab counsellor engineers, ۱۹۹۹). علاوه بر کاهش حاصلخیزی خاک، افزایش آلودگی آب‌های سطحی و زیرزمینی از طریق اتلاف عناصر غذایی خاک، از مهمترین پیامدهای تولید رواناب است (Abbasi و همکاران، ۲۰۱۴).

عوامل گوناگونی در شدت یافتن رواناب دخالت دارند که از جمله آن؛ شدت بارندگی، شیب حوضه، نفوذپذیری زمین، شرایط توپوگرافی، ویژگی‌های پوشش گیاهی و درجه اشباع شدن خاک را می‌توان به‌عنوان عوامل مؤثر در جاری شدن رواناب نام برد (Nohegar و همکاران، ۲۰۱۲). باید اذعان نمود که هر عامل، می‌تواند عامل دیگری را تقویت کرده، یا از فعالیت آن بکاهد. در بین عوامل ذکر شده، تغییرات کاربری اراضی و شیب سطح زمین از مهمترین مؤثرترین دلایل افزایش حجم رواناب در سال‌های اخیر هستند. تغییر در کاربری اراضی مرتع و جنگل سبب هدر رفت کربن آلی، تخریب ساختمان و کاهش هدایت هیدرولیکی خاک می‌شود که در نتیجه باعث کاهش نفوذ آب به خاک و افزایش مقدار رواناب می‌شود (Zolfaghari و Hajabbasi, ۲۰۰۸). تندی شیب سطح حوضه به‌صورت مستقیم و یا با تأثیر روی سایر عوامل محیطی، باعث تغییر در فرایندهای هیدرولوژیکی خاک به‌ویژه پتانسیل تولید رواناب می‌شوند (Sadeghi و همکاران، ۲۰۱۱). میزان رواناب با افزایش درصد شیب به‌شدت افزایش می‌یابد. با افزایش درصد شیب، حجم و سرعت جریان‌های سطحی افزایش و نیروی اصطکاک ذرات کاهش

شرایط حوضه و همچنین کمی کردن تغییرات رواناب مفید واقع شود.

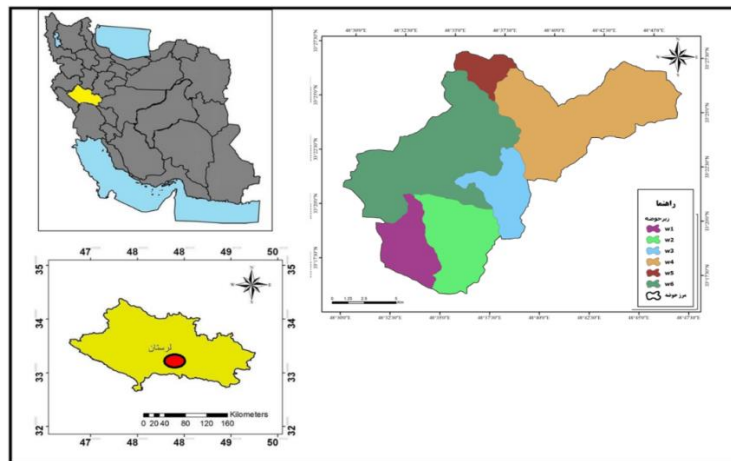
بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی تغییرات حجم رواناب تحت تأثیر طبقات شیب و نوع کاربری در حوضه کاکاشرف در استان لرستان انجام شد. انتخاب این حوضه به دلیل بیشتر بودن متوسط بارندگی سالیانه (۶۹۹/۷ میلی‌متر) در مقایسه با میانگین بارش ایران و توپوگرافی زیاد و در نتیجه پتانسیل بالای تولیدی رواناب و بروز مشکلات ناشی از آن در این حوضه است.

مواد و روش‌ها

مشخصات منطقه مورد مطالعه: پژوهش حاضر در حوزه آبخیز کاکا شرف با مساحت ۲۴۵۷۰ هکتار در استان لرستان و در جنوب شرقی شهرستان خرم‌آباد انجام شد (شکل ۱). این حوضه یکی از زیرحوضه‌های آبخیز شهرستان خرم‌آباد و از سرشاخه‌های حوزه آبخیز کرخه بزرگ در استان لرستان است. از نظر موقعیت جغرافیایی بین ۸° ۳۹' ۴۸" تا ۵۲° ۵۷' ۴۸" طول شرقی و ۲۱° ۱۶' ۳۳" تا ۲۳° ۰۰' ۳۳" عرض شمالی واقع شده است. بیشینه ارتفاع حوضه ۳۲۸۷ متر و کمینه ارتفاع در خروجی حوضه ۲۱۲۱ متر از سطح دریا هست. به دلیل شرایط مناسب با داشتن کاربری‌های مختلف اراضی، وجود ایستگاه هیدرومتری در خروجی حوضه با داشتن اطلاعات و آمار چندین ساله و اطلاعات و آمار هواشناسی موجود برای انجام تحقیق انتخاب شد.

آهک و سیلت در سطح پنج درصد، همبستگی مثبت و معنی‌داری با رواناب داشتند. Zhao و همکاران (۲۰۱۴) با بررسی ویژگی‌های رواناب در مرتع و اراضی زراعی بیان کردند که زمان تولید رواناب با درجه شیب رابطه خطی و منفی و ضریب رواناب با درجه شیب رابطه توانی مثبت داشت. Mahdian و Vahabi (۲۰۰۸) در بررسی اثر شیب، پوشش گیاهی، بافت خاک و رطوبت اولیه خاک بر حجم رواناب، به این نتایج رسیدند که پوشش گیاهی و رطوبت اولیه خاک در هر دو بارش به ترتیب بیشترین تأثیر منفی و مثبت را بر رواناب دارد ولی درصد شیب همبستگی کمی با رواناب نشان داد.

استان لرستان یکی از استان‌های کشور است که دارای فرسایش آبی فراوان است و در بعضی از نقاط استان حتی میزان آن بیشتر از متوسط کشور گزارش شده است. از طرفی این استان به‌عنوان یکی از مهمترین استان‌های کشور در زمینه آبخیز و تأمین آب برای سدهای مهم کشور محسوب می‌شود به گونه‌ای که حدود ۹۵ درصد کل مساحت استان در محدوده دو حوزه آبخیز بزرگ کرخه و دز قرار دارد. از جمله عوامل مؤثر در تشدید رواناب در این استان، شرایط توپوگرافی، تشکیلات زمین‌شناسی، وجود خاک‌های حساس به فرسایش، عدم کنترل بارش‌ها و استفاده نادرست از اراضی بدون توجه به ظرفیت آن‌ها هستند. نتایج مطالعات انجام شده در حوضه‌های مختلف استان بیانگر آن است که عوامل مختلفی بر حجم رواناب در هر حوضه تأثیرگذار است. ارزیابی و شناخت این عوامل می‌تواند در مدیریت و بهبود

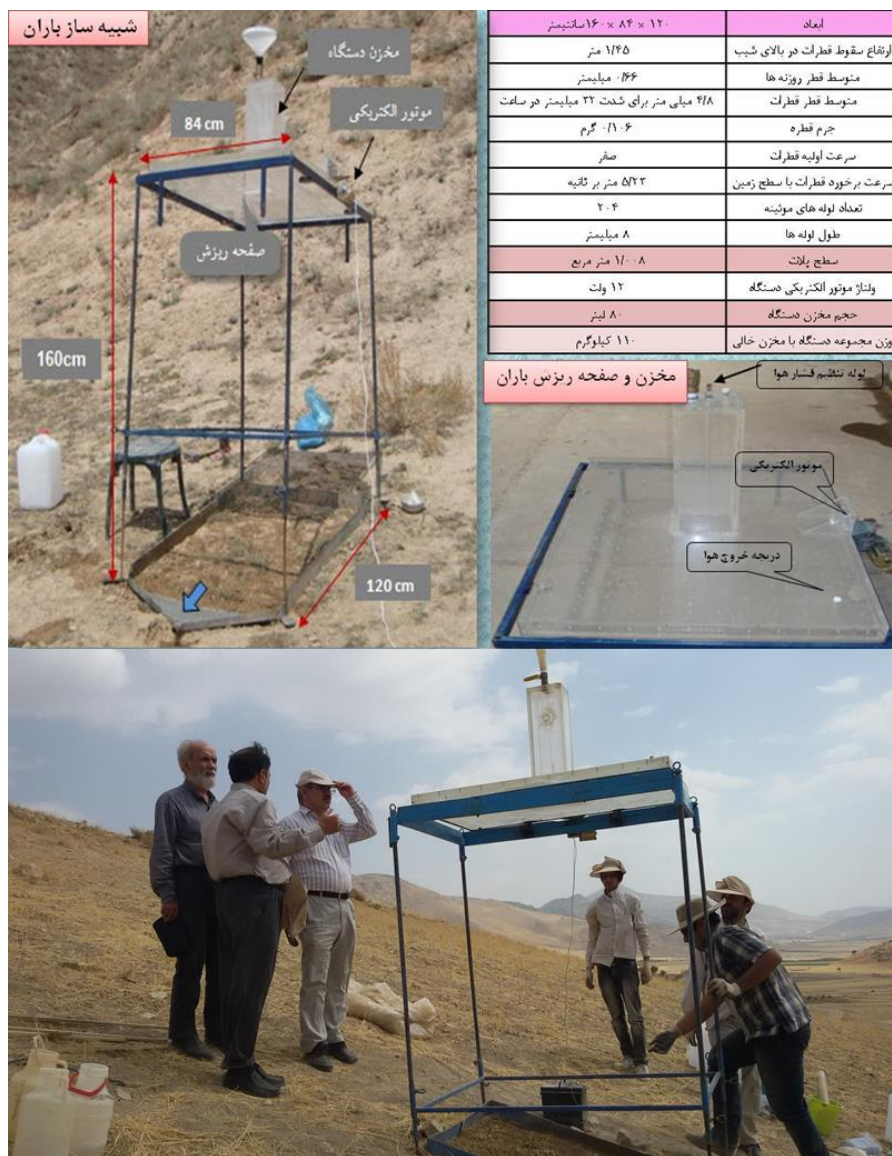

شکل ۱- موقعیت جغرافیایی حوزه آبخیز کاکا شرف

هواشناسی است، لذا از داده‌های هواشناسی نزدیک‌ترین منطقه یعنی ایستگاه خرم‌آباد-چم انجیر استفاده شد.

با توجه به اطلاعات هواشناسی موجود، آمار شدت بارندگی ۱۰ ساله و تداوم ۳۰ دقیقه‌ای در حوزه آبخیز مورد مطالعه ۳۶ میلی‌متر به‌دست آمد. انتخاب دوره برگشت ۱۰ ساله به این دلیل بود که دوره ۱۰ ساله تقریباً متوسط شدت و مدت بارندگی دو تا ۱۰۰ ساله هست (Shikhrabiai و همکاران، ۲۰۱۱؛ Abdinejad و همکاران، ۲۰۱۱). دستگاه شبیه‌ساز باران پس از انتقال به محل آزمایش، بر اساس شدت بارندگی ۳۰ دقیقه‌ای واسنجی و تنظیم شد.

ویژگی باران‌ساز مورد استفاده و اطلاعات بارندگی: دستگاه شبیه‌ساز باران مورد استفاده در این پژوهش به‌وسیله پژوهشکده حفاظت خاک و آبخیزداری طراحی و ساخته شده است. این دستگاه از نوع باران‌ساز غیرفشاری قابل حمل از جنس پلکسی گلاس به ابعاد ۸۳/۵×۱۱۹ سانتی‌متر و به ارتفاع ۱/۶۰ متر است و با پایه‌های قابل تنظیم فلزی قابلیت استقرار در شیب‌های مختلف را دارد (شکل ۲). حجم مخزن آب ۴۹/۸ لیتر و ۲۰۴ عدد قطره چکان در قسمت آب‌پاش قادر به تولید بارش با شدت پنج تا ۸۰ میلی‌متر در ساعت با زمان تداوم ۰/۵ الی ۳/۵ ساعت است. به‌منظور دستیابی به مشخصات بارندگی منطقه مورد مطالعه، به‌دلیل این‌که این منطقه فاقد ایستگاه

شکل ۲- نمایی از دستگاه شبیه‌ساز باران در محل آزمایش

انتخاب محل آزمایش و برداشت نمونه‌های

رواناب: به منظور انتخاب محل آزمایش، بعد از تهیه نقشه‌های واحدهای کاری، کاربری اراضی و نقشه طبقات شیب حوضه مورد مطالعه، شش زیرحوضه با سه نوع کاربری جنگل، مرتع و زراعت انتخاب شد (شکل ۳). پوشش کاربری جنگل به دلیل غالب بودن درختان بلوط به جنگل بلوط زاگرس معروف هستند و به طور محدود و پراکنده درختان بنه، زالزالک و گلابی وحشی دارد، درختان به صورت درخچه‌ای و تاج‌پوشش کاملی ندارند و همان زیر آشکوب جنگلی است و این درخچه‌ها معمولاً پراکندگی زیادی دارند و غالب این کاربری به دلیل دسترسی آسان اهالی منطقه، معمولاً مورد چرای مفراط دام‌ها و قطع درختان برای مصارف مختلف و سوخت قرار می‌گیرد و بعضاً به اراضی دیم کم‌بازده تبدیل شده، این پوشش جنگلی در معرض تخریب شدید و عموماً تخریب یافته تلقی می‌شود و در چند سال اخیر مشکل بیماری زوال درختان بلوط زاگرس و پدیده ریزگردها روند این تخریب را تشدید نموده است.

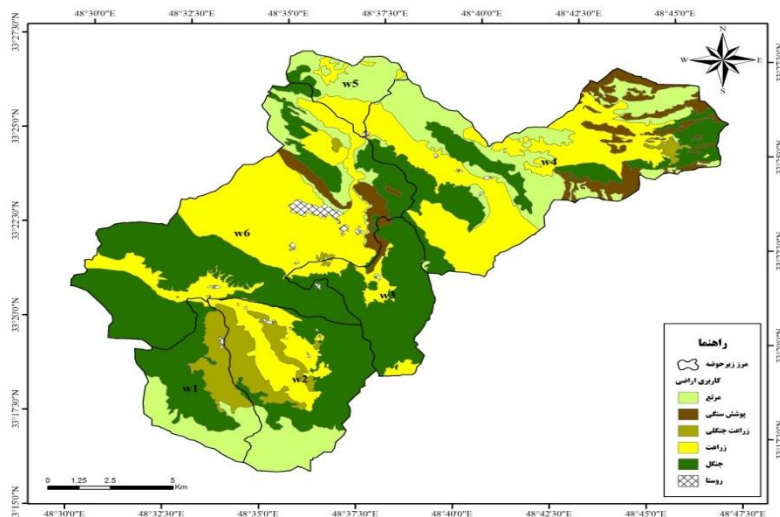
کاربری مرتع نیز به صورت پراکنده و محدود با پوشش گیاهی ضعیف و تخریب یافته که در معرض چرای مفراط دام‌ها قرار گرفته، بعضاً به اراضی دیم کم‌بازده تغییر کاربری داده شده است و کاربری زراعت نیز غالباً اراضی دیم است که برای تولید گندم و جو مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند.

با توجه به این که ۷۵ درصد مساحت حوضه دارای شیب ۱۰، ۲۰ و ۳۰ درصد هست، لذا مقرر شد، عملیات شبیه‌سازی در سه شیب مذکور و در کاربری-

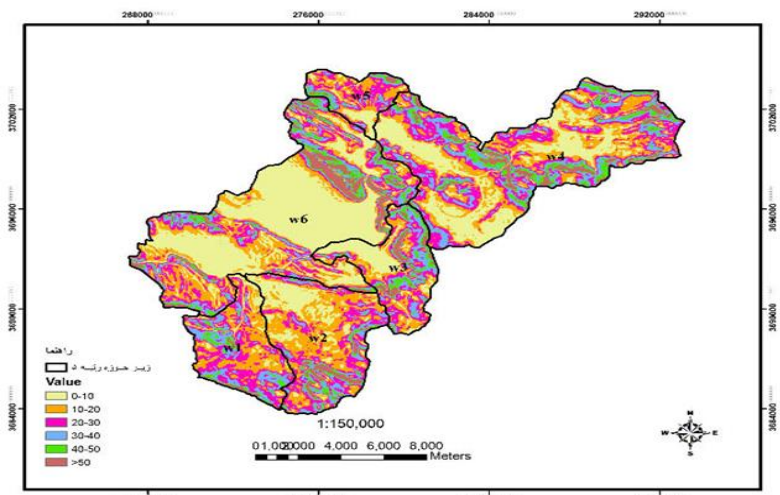
های مختلف جنگل، مرتع و زراعت در شش زیرحوضه انجام و نمونه‌برداری شود (شکل ۴). در زیرحوضه‌های شماره ۱ و ۲، در کاربری مرتع به دلیل تغییر کاربری به اراضی دیم کم‌بازده و در زیرحوضه ۵ در کاربری جنگل که وسعت خیلی کمی داشت، به دلیل قرار گرفتن در ارتفاع، صعب‌العبور بودن و عدم راه دسترسی، امکان نمونه‌برداری فراهم نشد و زیرحوضه ۱ فاقد کاربری زراعی و زیرحوضه ۳ نیز فاقد کاربری مرتع است و در تمام زیرحوضه‌ها، فقط در سه کاربری نمونه‌برداری انجام نشد و در مجموع طی ۹۳ مورد آزمایش شبیه‌سازی باران، مقدار رواناب اندازه‌گیری شد (جدول ۱). به منظور این که تنها متغیرهای کمی خاک در میزان رواناب دخالت داده شوند، شدت و مدت بارش، شیب، میکروتوپوگرافی و شرایط سطحی هر کرت آزمایشی در تمامی آزمایش‌های شبیه‌سازی ثابت و یکسان در نظر گرفته شد (Miller و Zehetner، ۲۰۰۶). همچنین، به منظور حذف عامل پوشش گیاهی در تولید رواناب، تمام مناطق آزمایش و نمونه‌برداری عاری از پوشش گیاهی شدند (Feiznia و همکاران، ۲۰۰۵). همچنین، باقی‌مانده محصولات، لاشبرگ و سنگریزه بزرگ‌تر از چهار سانتی‌متر قبل از آزمایش جمع‌آوری شد (Duiker و همکاران، ۲۰۰۱). پس از انجام تنظیمات، دستگاه شبیه‌سازی باران، شروع به ریزش آب از نازل‌ها نموده، به مدت ۳۰ دقیقه این کار انجام شد و به تدریج سطح خاک خیس شده و پس از مدتی رواناب جاری و در ظرف انتهایی جمع‌آوری شد و حجم رواناب با استفاده از استوانه مدرج اندازه‌گیری شد.

جدول ۱- تعداد عملیات شبیه‌سازی باران در کاربری‌های مختلف زیرحوضه‌های مطالعاتی

زیرحوضه	جنگل	مرتع	زراعت	طبقات شیب (درصد)
۱	۷	-	-	۱۰، ۲۰ و ۳۰
۲	۸	-	۵	۱۰، ۲۰ و ۳۰
۳	۸	-	۹	۱۰، ۲۰ و ۳۰
۴	۷	۹	۹	۱۰، ۲۰ و ۳۰
۵	-	۶	۴	۱۰، ۲۰ و ۳۰
۶	۷	۶	۸	۱۰، ۲۰ و ۳۰
کل حوضه	۳۷	۲۱	۳۵	۱۰، ۲۰ و ۳۰

شکل ۳- نقشه کاربری اراضی حوزه آبخیز کاکاشرف

شکل ۴- نقشه وضعیت شیب حوزه آبخیز کاکاشرف

به‌عنوان خطا در نظر گرفته شد، بنابراین بررسی اثر شیب و کاربری اراضی و همچنین، اثر متقابل بین آن‌ها امکان‌پذیر نیست و اثر آن‌ها به‌صورت جداگانه در بخش مقایسه میانگین ارائه شد.

نتایج و بحث

در جدول ۲ نتایج میانگین حجم رواناب در زیرحوضه‌ها و کل حوضه ارائه شده است. بر اساس نتایج حاصل میانگین رواناب در کاربری مرتع، جنگل و زراعت به‌ترتیب برابر $۱۶۸۵/۲۳$ ، $۲۰۰۴/۶۷$ و $۴۸۱/۰۴$ میلی‌لیتر هست که بیشترین مقدار رواناب تولید شده در کاربری جنگل می‌باشد. با توجه به نتایج جدول ۲ و شکل ۵ مشاهده می‌شود که در سه کاربری مختلف با

پس از جمع‌آوری و ثبت داده‌ها به‌منظور تجزیه و تحلیل آماری از نرم‌افزار SAS و Excel استفاده شد. تجزیه واریانس یک‌طرفه و مقایسه میانگین‌ها بر اساس آزمون دانکن در سطح یک درصد انجام گرفت. به‌دلیل تغییر کاربری، صعب‌العبور بودن و عدم دسترسی برخی کاربری‌ها در زیرحوضه‌ها، امکان شبیه‌سازی در همه کاربری‌ها به‌صورت یکسان میسر نبود، بنابراین با توجه به این‌که تعداد نمونه‌ها در کاربری‌ها و زیرحوضه‌ها یکسان نیستند و همچنین، امکان برداشت سه تکرار برای برخی از شیب‌ها نبود از طرح کاملاً تصادفی چند مشاهده‌ای (RCD^1) استفاده شد که در این طرح تیمار شیب در آزمون تجزیه واریانس

¹ Random Complete Design

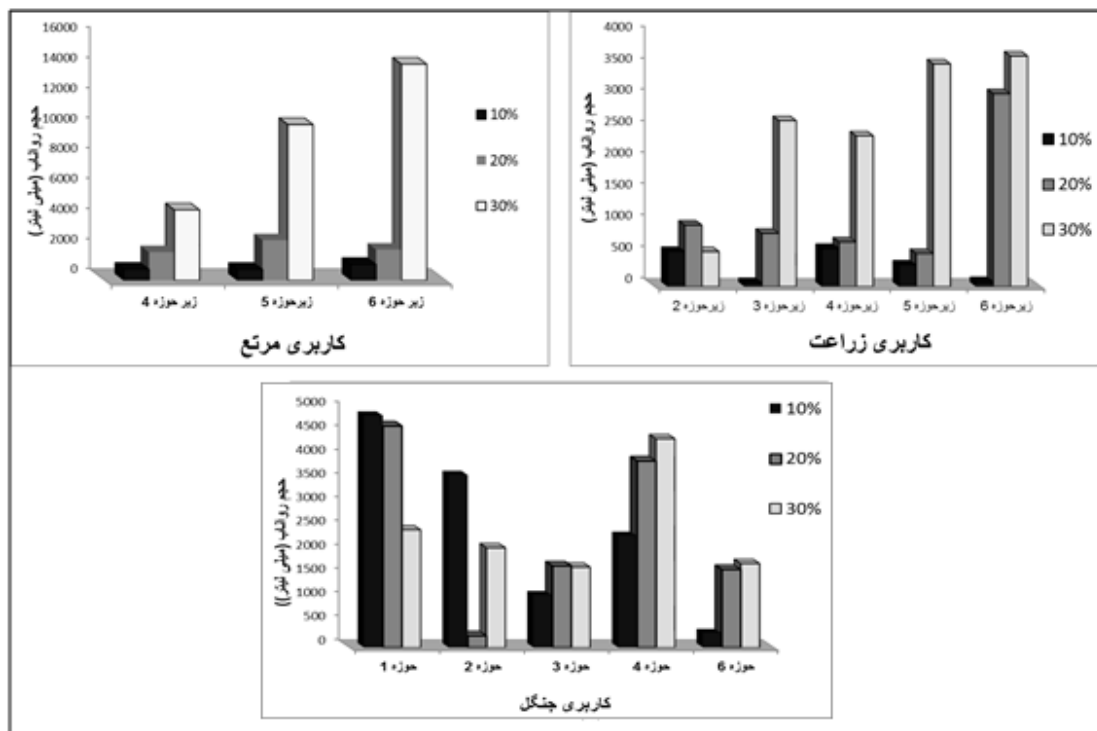
افزایش شیب مقدار رواناب تولید شده در زیرحوضه‌ها افزایش یافته است. این قاعده در کاربری جنگل زیرحوضه ۱ و ۲ و کاربری زراعت در زیرحوضه ۲ مشاهده نشد و مقدار رواناب تولید شده با افزایش درجه شیب رابطه مستقیم نداشت.

در شکل ۵ نمودار مقدار رواناب در کاربری‌های مختلف به تفکیک زیرحوضه‌ها ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در کاربری مرتع

بیشترین مقدار رواناب مربوط به زیرحوضه شش با حجم ۵۷۸۶/۶۷ میلی‌لیتر، در کاربری جنگل زیرحوضه ۱ با حجم رواناب ۱۹۸۳/۸۹ و زیرحوضه ۶ با مقدار ۱۲۳۱/۶۷ میلی‌لیتر به‌ترتیب بیشترین و کمترین حجم رواناب تولید شده را به خود اختصاص دادند. زیرحوضه ۶ با مقدار ۲۲۵۹/۱۷ و زیرحوضه ۲ با مقدار ۶۹۱/۳۳ به‌ترتیب بیشترین و کمترین مقدار رواناب از نظر کاربری زراعت دارا هستند.

جدول ۲- میانگین حاصل از اندازه‌گیری حجم رواناب (میلی‌لیتر) در سطوح کاربری اراضی و شیب کل حوضه و زیرحوضه‌ها

متغیر	شیب ۱۰ درصد			شیب ۲۰ درصد			شیب ۳۰ درصد		
	مرتع	جنگل	زراعت	مرتع	جنگل	زراعت	مرتع	جنگل	زراعت
کل حوضه	۵۰۱	۱۱۱۰	۱۲۵/۳۱	۱۳۰۸	۲۴۲۹	۴۶۸/۲۷	۳۲۴۶/۶۷	۲۴۷۵/۳۳	۸۴۹
زیرحوضه ۱	-	۴۸۶۰	-	-	۴۶۴۳	-	-	۲۴۶۷	-
زیرحوضه ۲	-	۳۶۱۵	۵۵۴	-	۲۴۷	۹۷۰	۲۰۹۰	۵۵۰	-
زیرحوضه ۳	-	۱۰۹۵	۶۰	-	۱۷۱۰	۸۴۰	-	۱۶۸۵	۲۶۲۵
زیرحوضه ۴	۷۳۵	۲۳۴۰	۶۰۰	۱۸۶۰	۳۹۱۰	۷۰۵	۴۶۵۰	۴۳۷۵	۲۳۸۵
زیرحوضه ۵	۷۲۰	-	۳۴۰	۲۶۵۰	-	۵۲۰	۱۰۲۹۰	-	۳۵۲۵
زیرحوضه ۶	۱۰۵۰	۳۰۰	۷۵	۲۰۳۰	۱۶۳۵	۳۰۵۲	۱۴۲۸۰	۱۷۶۰	۳۶۵۰

شکل ۵- نمودار میانگین حجم رواناب در زیرحوضه‌ها به تفکیک کاربری اراضی در سه رده شیب

دارد. همچنین، اثر متقابل زیرحوضه و نوع کاربری اراضی از نظر حجم رواناب در سطح یک درصد معنی دار است. اثرات هر یک از تیمارها به طور جداگانه مورد بررسی و نمودارهای آن ترسیم شد که نتایج آن در بخش مقایسه میانگین ارائه شده است.

تغییرات حجم رواناب در تیمارهای زیرحوضه، کاربری اراضی و شیب با استفاده از روش تجزیه واریانس مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است. نتایج تجزیه واریانس نشان داد که بین زیرحوضه‌های مختلف از نظر حجم رواناب تولید شده اختلاف معنی دار در سطح یک درصد وجود

جدول ۳- تجزیه واریانس اثر زیرحوضه و اثر متقابل زیرحوضه و کاربری بر حجم رواناب

منابع تغییر	درجه آزادی	حجم رواناب
زیرحوضه	۵	۷۵۶۴۰۵۵**
زیرحوضه × کاربری	۷	۶۷۶۴۸۱۹**
خطا	۵۸	۱۶۶۳۹۲۹

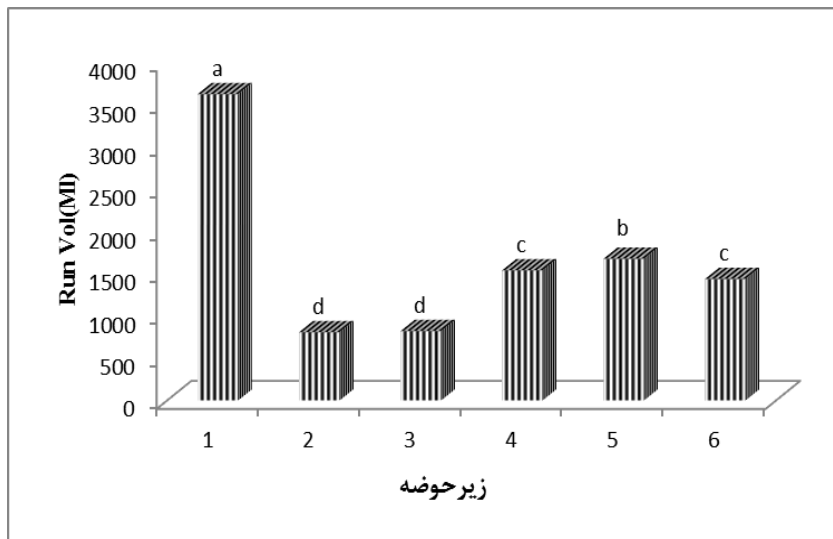
** معنی دار بودن اختلافها در سطح احتمال یک درصد

جز زیرحوضه‌های ۲ و ۳ که بین آنها اختلاف معنی دار نبود، در بین تمام زیرحوضه‌های دیگر در سطح یک درصد اختلاف معنی دار بود (شکل ۶).

اثر زیرحوضه‌ها در حجم رواناب تولیدی با استفاده از مقایسه میانگین به روش دانکن مورد بررسی قرار گرفت (جدول ۴). نتایج اختلاف بین زیرحوضه‌ها از نظر حجم رواناب نشان داد که به

جدول ۴- مقایسه زیرحوضه‌های مختلف از نظر حجم رواناب به روش دانکن در سطح احتمال یک درصد

زیرحوضه‌ها	۱	۲	۳	۴	۵	۶
حجم رواناب	۳۶۳۰ ^a	۸۰۹/۶۷ ^d	۸۲۲/۵۰ ^d	۱۵۴۱/۱۸ ^c	۱۶۸۰ ^b	۱۴۸۹/۷۱ ^c

شکل ۶- مقایسه میانگین حجم رواناب تولیدی در زیرحوضه‌ها

معنی دار در حجم رواناب تولید شده در سه کاربری برای رده‌های مختلف شیب را نشان داد (شکل ۷). از نظر حجم رواناب تولید شده در هر

مقایسه میانگین سه کاربری از نظر تولید رواناب در شیب‌های ۱۰، ۲۰ و ۳۰ درصد در جدول ۵ ارائه شده است. نتایج حاصل، تفاوت

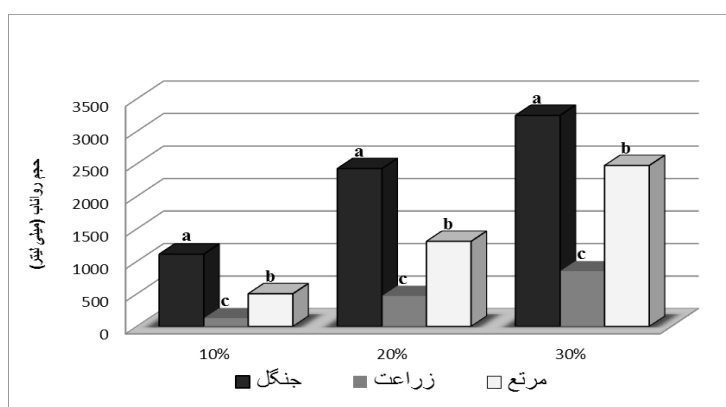
کاربری، کاربری جنگل بیشترین مقدار رواناب (۴۷۹/۶۷ میلی‌متر) از نظر تولید رواناب بودند، بنابراین در حوضه مورد مطالعه در کاربری زراعت کمترین رواناب تولید شده است.

کاربری مرتع (۲۲۶۰/۶۶ میلی‌لیتر) را دارد و در مراتب بعدی کاربری مرتع (۱۴۲۷/۳۳ میلی‌لیتر) و زراعت

جدول ۵- مقایسه کاربری‌های مختلف از نظر حجم رواناب به روش دانکن در سطح احتمال یک درصد

حجم رواناب (میلی‌متر)	کاربری
۲۲۶۰/۶۶ ^a	جنگل
۱۴۲۷/۳۳ ^b	مرتع
۴۷۹/۶۷ ^c	زراعت

اعداد دارای حروف متفاوت دارای تفاوت معنی‌دار در سطح یک درصد می‌باشند

شکل ۷- اثر متقابل نوع کاربری اراضی × شیب بر حجم رواناب تولیدی

باران در شش زیرحوضه از حوزه آبخیز کاکاشرف انجام گرفت.

از آنجایی که شخم و کشت مکرر در اراضی زراعی باعث کاهش مواد آلی و در نتیجه آن ایجاد سله و تولید رواناب می‌شود، انتظار می‌رود که حجم رواناب تولیدی در زراعت نسبت به جنگل و مرتع بیشتر باشد (Bakhshi Tiregani و همکاران، ۲۰۱۱). اما نتایج مقایسه میانگین ارائه در شکل ۷ نشان داد که حجم رواناب در کاربری جنگل و در مرتبه بعدی مرتع بیشترین مقدار را دارند. طبق بازبازرسی صورت گرفته از حوضه، کاربری جنگل و مرتع به دلیل دسترسی آسان اهالی منطقه، مورد چرای مفرط دامها قرار گرفته، به دلیل عبور مکرر دامها سطح خاک متراکم و سفت شده است که این امر باعث کاهش نفوذپذیری خاک و افزایش رواناب می‌شود. همچنین، قطع درختان برای مصارف مختلف به وسیله روستاییان نیز در افزایش رواناب در جنگل مؤثر است.

نتایج مقایسه میانگین حجم رواناب در سه شیب نشان می‌دهد که با افزایش میزان شیب، حجم رواناب افزایش یافته است، به طوری که بیشترین مقدار رواناب مربوط به شیب ۳۰ درصد برابر ۲۱۹۰/۳۳ میلی‌لیتر و کمترین حجم رواناب تولیدی در شیب ۱۰ درصد برابر ۵۴۸/۷۷ میلی‌لیتر به دست آمد. نتایج آماری حاکی از معنی‌دار بودن تغییرات مقدار رواناب تولید شده تحت تأثیر تیمار شیب در سطح احتمال یک درصد است (جدول ۶ و شکل ۸). به عبارتی، با افزایش شیب از کم به زیاد مقدار رواناب افزایش یافته و این روند در سه کاربری مشاهده شده است.

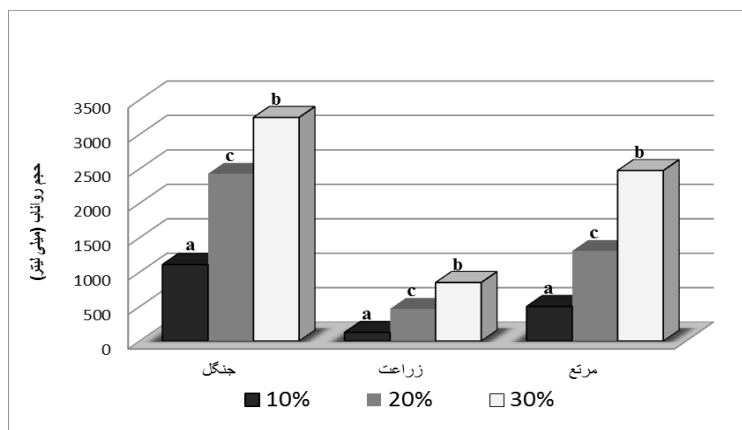
نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر برای بررسی اثر کاربری‌های جنگل، مرتع و زراعت و طبقات شیب ۱۰، ۲۰ و ۳۰ درصد بر پتانسیل تولید رواناب با استفاده از دستگاه شبیه‌ساز

جدول ۶- مقایسه شیب‌های مختلف از نظر حجم رواناب تولیدی شده به روش دانکن در سطح احتمال یک درصد

شیب	حجم رواناب (میلی‌لیتر)
۱۰ درصد	۵۷۸/۷۷ ^a
۲۰ درصد	۱۴۰۱/۷۶ ^c
۳۰ درصد	۲۱۹۰/۳۳ ^b

اعداد دارای حروف متفاوت دارای تفاوت معنی‌دار در سطح یک درصد می‌باشند

شکل ۸- اثر شیب بر روی حجم رواناب بعد از شبیه‌سازی بارش در سه نوع کاربری

فرسایش‌پذیری بالاتری برخوردار هستند؛ به طوری که عمدتاً بیشترین میزان فرسایش و تولید رواناب حوزه‌های آبخیز مربوط به آنها است. Mathys و همکاران (۲۰۰۳) و Talebi و همکاران (۲۰۱۲) نیز به فرسایش‌پذیری بودن اراضی مارنی اشاره نمودند.

در اراضی زراعی مورد آزمایش به دلیل عملیات شخم و همچنین، استفاده از کودهای آلی در طی دوره کشت و وجود کاه و کلش بعد از برداشت محصول باعث افزایش نفوذپذیری خاک و بهبود ساختمان خاک شده که در نتیجه آن شدت نفوذپذیری خاک افزایش یافته و مقدار رواناب کاهش می‌یابد و همچنین، عملیات خاک‌ورزی مداوم در خاک، وزن مخصوص ظاهری در لایه سطحی را کاهش می‌دهد که باعث افزایش تخلخل و نفوذپذیری خاک و کاهش رواناب تولیدی می‌شود (Azimzadeh و همکاران، ۲۰۰۲). Wagger و Myers (۱۹۹۶) گزارش کرده‌اند که در مطالعات آنها مقدار رواناب ایجاد شده از زمین زراعی با شخم برگردان کمتر از زمین زراعی با سامانه خاک‌ورزی بدون شخم بوده است. Raisian و Charkhabi (۲۰۰۴) و Sokouti و همکاران (۲۰۱۰) کاهش تولید رواناب در زمین‌های زراعی را به پوک

بنابراین دلیل بالا بودن حجم رواناب در جنگل و مرتع را می‌توان کاهش تخلخل ظاهری خاک به دلیل چرای شدید دام‌ها دانست (Bakhshi Tiregani و همکاران، ۲۰۱۱؛ Sadeghi و همکاران، ۲۰۰۶). Eteraf و Telvari (۲۰۰۳) گزارش نمودند که چرای دام با شدت سه برابر ظرفیت مرتع، باعث کاهش نفوذپذیری سطحی به میزان ۶۷/۱۱ سانتی‌متر بر ساعت شده است.

Eskandari (۲۰۰۵) و Mwendera و Mohamed Saleem (۱۹۹۷) بیان کردند که چرای مفرط و لگدکوبی دام‌ها در مراتع باعث فشردگی خاک، کاهش نفوذپذیری و ایجاد شرایط نامناسب برای رشد گیاهان و در نتیجه افزایش رواناب می‌شود.

از دلایل دیگر زیاد بودن حجم رواناب در کاربری جنگل می‌توان به نقش مواد مادری در تولید رواناب اشاره نمود. در برخی از زیرحوضه‌های کاربری جنگل از نظر زمین‌شناسی دارای اراضی مارنی هستند و از آنجایی که نهشته‌های مارنی به دلیل ماهیت ساختمانی، مانند وجود ذرات تخریبی (سیلت بالا و رس کم) و مواد شیمیایی (کربنات کلسیم، ژئپس، انیدریت و نمک) نسبت به سایر نهشته‌ها از

رواناب در زیرحوضه ۲ (۸۰۹/۶۷ میلی لیتر) تولید شد. به دلیل شرایط مختلف حاکم در زیرحوضه‌ها از جمله خصوصیات زمین‌شناسی، نوع خاک، نوع کاربری اراضی و همچنین، تأثیر عوامل انسانی و مدیریتی در هر زیرحوضه، از نظر حجم نهایی رواناب تولید شده در بین شش زیرحوضه متفاوت بود.

حوزه‌های آبخیز از جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در سطح ملی و منطقه‌ای دارای اهمیت و جایگاه ویژه‌ای هستند. استفاده از اراضی بر حسب توانایی و استعداد آن از نکاتی است که باید در مدیریت بهینه مناطق مختلف مورد توجه قرار گیرد. عدم تعادل بین ظرفیت مراتع و جنگل‌ها و چرای مفرط دام باعث افزایش فشرده‌گی خاک و تولید رواناب بیشتر می‌شود. با توجه به اثرات مضر رواناب از جمله، شستشوی عناصر غذایی و کاهش حاصل‌خیزی خاک، تشدید فرسایش خاک، هدررفت آب و کاهش نفوذ آب و عدم تغذیه کافی آب‌های زیرزمینی، تخریب پوشش گیاهی، آلودگی آب‌های سطحی و زیرزمینی و اراضی پایین‌دست در اثر انتقال کودهای شیمیایی و سموم کشاورزی و سایر آلاینده‌های موجود در خاک، انتقال و تجمع رسوب پشت سدها و کاهش ظرفیت کانال‌های آبیاری و مخازن ذخایر آب، به‌منظور کاهش آسیب‌های حاصل از تولید رواناب در این مناطق مطابق ظرفیت مراتع و جنگل‌ها برای بهره‌برداری مناسب برنامه‌ریزی شود.

بنابراین با توجه به اثرات مذکور پیشنهاد می‌شود که به‌منظور حفاظت منابع آب و خاک، کنترل و مدیریت صحیح رواناب‌های حاصله، اقدامات مدیریتی مناسب برای بهره‌برداری از اراضی و عملیات مکانیکی و بیولوژیکی به‌منظور کاهش رواناب در حوزه آبخیز به‌خصوص در کاربری‌های جنگل و مرتع به‌منظور جلوگیری از تخریب آن‌ها انجام گیرد. بر اساس نتایج ارائه شده در پژوهش حاضر، زیرحوضه‌های ۱ و ۶ به‌دلیل بیشترین حجم رواناب و هدر رفت خاک در اولویت این برنامه‌های حفاظتی و مدیریتی قرار گیرند.

شدن خاک در اثر عملیات شخم و افزایش قدرت جذب خاک نسبت دادند.

بین حجم رواناب و طبقات شیب اثر معنی‌دار در سطح یک درصد وجود داشت و با افزایش شیب حوضه، مقدار رواناب افزایش یافت. افزایش رواناب در شیب‌های زیاد را می‌توان به‌دلیل کاهش مقاومت خاک، افزایش سرعت رواناب در شیب‌های بالا و زمان کم برای نفوذ آب به خاک ذکر نمود. Ekwu و Harrilal (۲۰۱۰) بیان نمودند که در درجات بالای شیب، سرعت جریان سطحی و قدرت فرساینده‌گی آن افزایش یافته، این موضوع به‌دلیل کاهش نفوذپذیری و افزایش حجم رواناب در این شیب‌ها هست. در اراضی با پوشش جنگلی اگرچه هدررفت خاک و تولید رواناب تحت تأثیر درجه شیب قرار نمی‌گیرد، لیکن با تغییر کاربری آن‌ها به مزارع چای، کشتزارهای دیم یا علفزارها، مقدار رواناب و رسوب تحت تأثیر شیب قرار می‌گیرد (Zhang و همکاران، ۲۰۱۳). در پژوهشی Suhua و همکاران (۲۰۱۱) با بررسی تأثیر درصد شیب بر فرسایش خاک در دامنه‌های کوتاه در شیب‌های نه، ۱۸، ۲۷، ۳۶، ۴۷، ۵۸، ۷۰، ۸۴ و ۱۰۰ درصد، بیان کردند که هدر رفت خاک در اثر ضربه قطرات باران و هدررفت در اثر رواناب بیشتر با بالا رفتن درصد شیب، افزایش می‌یابد. در برخی زیرحوضه‌ها افزایش شیب باعث کاهش مقدار رواناب شد.

دلیل این امر را می‌توان به خصوصیات خاک در این شیب‌ها نسبت داد. نتایج Sadegi و همکاران (۲۰۱۱)، Assouline و Ben-Hur (۲۰۰۶) و Heuscher و همکاران (۲۰۰۵) بر هدررفت بیشتر خاک در شیب‌های کم اشاره نمودند و علت آن را به ایجاد لایه نفوذناپذیر در شیب‌های کم و تولید مواد آلی در شیب‌های زیاد نسبت دادند.

بین شش زیرحوضه از نظر مقدار رواناب تفاوت معنی‌دار وجود دارد. بیشترین حجم رواناب در زیرحوضه ۱ (۳۶۳۰ میلی لیتر) و کمترین مقدار

منابع مورد استفاده

1. Abbasi, K., M.R. Nishapuri, Sh. Oustan, and A. Ahmadi. 2014. Hydromulch and polyacrylamide effects on runoff control, sediment yield and N, P, K losses in laboratory conditions. *Journal of Soil and Water Science*, 24(4): 247-259.

2. Abdinejad, P., S. Feiznia, H.R. Pyrowan, F.O. Fayazi and A.A. Tbakh Shabani. 2011. Volume of runoff in the province of marl geological formation using rainfall simulator. *Watershed Management Science and Engineering*, 5(17): 12-24.
3. Assouline, S. and M. Ben-Hur. 2006. Effect of rainfall intensity and slope gradient on the dynamics of in terrill erosion during soil Surface sealing. *Catena*, 66: 211-220.
4. Azimzadeh, M., A. Kochaki and M. Bala. 2002. Effect of different tillage methods on bulk density, porosity, soil moisture and yield of wheat in dry land conditions. *Journal of crop sciences*, 3(4): 224-209.
5. Bakhshi Tiregani, M., H.R. Moradi and S.H.R. Sadeghi. 2011. Comparison of runoff generation and sediment yield in two land uses of range and dry farming. *Iranian Journal of Range and Desert Research*, 18(2): 269-279.
6. Cerda, A. 2002. The effect of season and parent material on water erosion on highly eroded soils in eastern Spain. *Arid Environ*, 52: 319-337.
7. Cheng, Q., and W. Ma. 2008. The relative importance of soil crust and slope angle in runoff and soil loss: a case study in the hilly areas of the Loess Plateau, North China. *Geo Journal*, 71(2-3): 117-125.
8. Duiker, S.W., D.C. Flanagan and R. Lal. 2001. Erodibility and filtration characteristics of five major soils of southwest Spain. *Catena*, 45: 103-121.
9. Ekwu, E.I. and A. Harrilal. 2010. Effect of soil type, peat, slope, compaction effort and their interactions on infiltration, runoff and raindrop erosion of some Trinidadian soils. *Biosystems Engineering*, 105(1): 112-118.
10. Eteraf, H. and A.R. Telvari. 2003. Investigation of vegetation and grazing management on soil erosion in the loss of Maraveh Tapeh rangeland soil. *Research Final Report, Research Center of Agricultural and Natural Resources of Golestan*, 120 pages (in Persian).
11. Feiznia, S., J. Ghayumyan and M. Khaje. 2005. Effect of physical, chemical and weather in sediment production of surface erosion loess soils, case study in Golestan province. *Research and Development*, 66: 24-14.
12. Foltz, R.B., N.S. Copeland and W.J. Elliot. 2009. Reopening abandoned forest roads in northern Idaho, USA: Quantification of runoff, sediment concentration, infiltration, and interrill erosion parameters. *Journal of Environmental Management*, 56: 1-9.
13. Heuscher, S.A., C.C. Brandt and M.P. Jardine. 2005. Using soil physical and chemical properties to estimate bulk density. *Soil Science Society of America Journal*, 69: 51-56.
14. Mathys, N., S. Brochot, M. Meunier and D. Richards. 2003. Erosion quantification in small marly xperimental catchments of Deaix (Alpes de Haute Province, France). Calibration of the ETC rainfall-runoff-erosion model. *Catena*, 50: 527-548.
15. Meyer, L.D. 1994. Rainfall simulators for soil conservation research. *Soil and Water Conservation Society*, 2: 83-103.
16. Mwendera, E.J., and M.A. Mohamed Saleem. 1997. Infiltration rates, surface runoff and soil loss as influenced by grazing pressure in the Ethiopian highlands. *Soil Use and Management*, 13: 29-35.
17. Myers, J.L. and M.G. Wagger. 1996. Runoff and sediment loss from three tillage systems under simulated rainfall, *Soil and Tillage Research*, 39: 115-129.
18. Navas, A. 1993. Soil loses under simulator rainfall in semi-arid shrub lands of the Ebro Valley. *Journal of Soil and Water Conservation*, 42: 211-215.
19. Nohegar, A., M. Kazemi, M. Ghasredashti and P. Rezaei. 2012. The effect of land use changes on flood-fertility potential, case study in Tang-e-Bostanak Watershed-shiraz. *Original Researches Environmental Degradation*, 2: 28-41.
20. Perez-Latorre, F.J., L.D. Castro and A. Delgado. 2010. A comparison of two variable intensity rainfall simulators for runoff studies. *Soil and Tillage Research*, 107: 11-16.
21. Raisian, R. and A.H. Charkhabi. 2004. Effect of slope and land use on soil erosion and sediment on Grkk Basin. *Proceedings of the First National Conference on Watershed Management and Resource Management soil and water, Kerman*. 359-356.
22. Sadeghi, H.R., R. Raisian and S.L. Razavi. 2006. Comparison of dryland and grassland in summer and winter runoff and sediment. *Agricultural Research*, 6(4): 11-21.
23. Sadegi, H. R., S.Z. Moazam, S.Kh. Mirnia. 2011. The effect of slope's steepness and direction on superficial brooks and sediment from small experimental plots in watershed area of Kajoor. *Water and Soil Journal (Agricultural Industries and Sciences)*, 25(3): 562-583.
24. Shikhrabiai, M.R., S. Feiznia and H.R. Peyrowan. 2011. Runoff and soil loss from field rainfall simulation using rainfall simulator, Hiu Watershed, Golestan Province. *Soil Science Journal*, 20(80): 57-60.

25. Sokouti, R., D. Nikkami and N. Qaemian. 2010. Investigation of the effect of hillside's slope on soil's waste in grassland uses and dry farming. Research Papers of 6th National Conference of Erosion and Sediment, 1-7.
26. Stroosnijder, L. 2005. Measurement of erosion: is it possible? *Catena*, 64: 162-173.
27. Suhua, F., L. Baoyuan, L. Heping and X. Li. 2011. The effect of slope on interrill erosion at short slopes. *Catena*, 84: 29-34.
28. Talebi, A., A.H. Charkhabi, H.M. Peyrowan, A. Hashemi and H. Mossadegh. 2012. Evaluation of factors affecting erosion and sediment yield in marl lithology by using rainfall simulator, case study: Hablehroud Basin in Semnan Province. *Journal of Science and Technology of Agriculture and Natural Resources, Science Soil and Water*, 16(62): 22-35.
29. Tavakoli Benitezi, M. 2011. Effects of land use changes on flooding Basin Bostan. 6th National Congress on Civil Engineering, Semnan University.
30. Vahabi, J. and M.H. Mahdian. 2008. Rainfall simulation for the study of the effects of efficient factors on runoff rate. *Current Science*, 95: 1439-1445.
31. Venyampe, A.J., G. Govers and C. Puttemans. 2002. Modeling land use changes and their impact on soil erosion and sediment supply to rivers. *Journal of Earth Surface Processes and La*, 27(5): 481-494.
32. Zare Khormizi, M., A. Najafinejad, N. Noura and A. Kavian. 2012. Effects of slope and soil properties on runoff and soil loss using rainfall simulator, Chehel-chai watershed, Golestan Province. *Journal of Water and Soil Conservation*, 19(2): 165-178.
33. Zarinabadi, A. and A.R. Vaezi. 2016. Runoff and soil loss in pastures with poor coverage under the effect of land use and plow course. *Iran Soil and Water Research*, 74(1): 87-98.
34. Zehetner, F. and W.P. Miller. 2006. Erodibility and runoff-infiltration characteristics of volcanic ash soils along an altitudinal climosequence in the Ecuadorian Andes. *Catena*, 65: 201-213.
35. Zhang, H., H. El Kateb, P. Zhang, and R. Mosandl. 2013. Soil erosion and surface runoff on different vegetation covers and slope gradients: A field experiment in Southern Shaanxi Province, China. *Catena*, 105: 1-10.
36. Zhao, X., J. Huang, X. Gao, P. Wu and J. Wang. 2014. Runoff features of pasture and crop slopes at different rainfall intensities, antecedent moisture contents and gradients on the Chinese Loess Plateau: A solution of rainfall simulation experiments. *Catena*, 119: 90-96.
37. Zolfaghari, A. and A.M. Hajabbasi. 2008. Effects of land use on physical properties and water repellency in meadows and forests Lordegan Fereyduhshahr. *Journal of Soil and Water (Agricultural Science and Technology)*, 22(2): 262-251.

Effect of land use type and land slope degree on runoff quantity using artificial rain simulator, case study: Kakasharaf watershed (Lorestan Province)

Kianush Behrahi¹, Gholamabbas Sayyad^{*2}, Ahmad Landi³ and Hamidreza Peyrowan⁴

¹ PhD Student, Faculty of Agriculture, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, ² Associate Professor, Faculty of Agriculture, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, ³ Professor, Faculty of Agriculture, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran and ⁴ Associate Professor, Soil Conservation and Watershed Management Research Institute, Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Tehran, Iran

Received: 01 October 2016

Accepted: 11 February 2017

Abstract

Study of effective factors on runoff quantity to achieve optimum measures for runoff controlling is an essential subject in watershed management. This study aimed to investigate the effects of land use type and land slope degree on runoff quantity using an artificial rainfall simulator in Kakasharaf watershed from branches karkhe watershed (Lorestan Province). Based on the land use map, at 6 work units (sub basins), three land use types of pasture, forest and agriculture; and three land slope degrees of 10, 20 and 30 percent was chosen. In total 93 tests were run using an artificial rainfall simulator and the runoff quantities were collected and measured. Artificial rainfall simulator was a plexiglass non-pressure rainfall simulator with a plot size of $83.5 \times 119 \text{ cm}^2$ and height 160 cm. Statistical analysis was done using SAS software. Results showed that the average, minimum and maximum runoff quantity were 1499, 0, and 9100 cm^3 , respectively. Analysis of variance showed a significant difference ($p < 0.01$) between sub basins and runoff quantity. Also, the interaction of sub-basins and land use showed a significant difference ($p < 0.01$) on runoff quantity. There was a significant difference (at 1% level) between runoff quantity and the land slope so that by increasing the slope from 10 to 30 percent, the produced runoff volume increased. Besides, there was a significant difference (1% level) among runoff quantity of pasture, forest and agriculture. The volume of runoff in the forest regions was more than pasture and agriculture land use types.

Key words: Agriculture, Branches Karkhe, Forest, Pasture, Soil loss, Variance analysis

* Correspondent author: gsayyad@gmail.com